

((به نام حضرت دوست))

* تشبیه: ادعای همانندی میان دو یا چند چیز است، در یک یا چند صفت و ویژگی.

* هر تشبیه چهار پایه یا رکن دارد: مشبه، مشبه به، وجه شبه، ادات تشبیه.

* برای یافتن پایه های تشبیه این سوال را می پرسیم: چی مثل چیه از چه جهت؟

در این سوال پاسخ هر بخش به ترتیب؛ (چی: مشبه)، (چیه: مشبه به)، (از چه جهت: وجه شبه)، (کلمه ای که معنای مثل و مانند داشته باشد: ادات تشبیه) است.

مثال ۱: علی مانند شیر شجاع است.

(چی مثل چیه از چه جهت؟ علی مثل شیر در شجاعت – علی: مشبه – شیر: مشبه به – مانند: ادات تشبیه – شجاعت: وجه شبه)

مثال ۲: بلم آرام چون قویی سبکبار به نرمی بر سر کارون همی رفت.

(چی مثل چیه از چه جهت؟ بلم مثل قو در آرام بودن – بلم (نوعی قایق): مشبه – قو (نوعی پرنده): مشبه به – چون: ادات تشبیه – آرام: وجه شبه)

* مهم ترین پایه های تشبیه به ترتیب اهمیت عبارتند از: ۱. مشبه به ۲. مشبه ۳. وجه شبه ۴. ادات تشبیه.

* وجه شبه: مهم ترین ویژگی «مشبه به» است و در تشبیه، ما ادعای همانندی «مشبه» به «مشبه به» در آن

ویژگی را داریم.

* این تشبیه ها کامل هستند، یعنی هر چهار پایه را دارند. گاهی یک یا دو پایه از تشبیه حذف می شود و آن را زیباتر و هنری تر می کند. بدیهی است دو پایه ی قابل حذف، «ادات تشبیه» و «وجه شبه» اند؛ و «مشبه» و «مشبه به» هیچ گاه از تشبیه حذف نمی شوند. به یاد داشته باشیم، که با حذف یکی از طرفین تشبیه، یعنی «مشبه» یا «مشبه به»، تشبیه از بین می رود و به استعاره تبدیل می شود.

نکته: اگر از یک تشبیه «ادات تشبیه» و «وجه شبه» حذف شوند و فقط طرفین تشبیه، یعنی «مشبه» و «مشبه به» باقی بمانند؛ تشبیه زیباتر، قوی تر و رساتر شده و به آن (تشبیه بلیغ) می گویند.

* تشبیه بلیغ بر دو نوع است:

الف. اسنادی: که در آن «مشبه به» به «مشبه» اسناد (نسبت) داده می شود؛ مانند:

علم نور است. (مشبه + مشبه به + فعل اسنادی «است») علم: مشبه - نور: مشبه به

- اصل تشبیه بالا این گونه بوده است: «علم چون نور روشنگر است.»

ب. اضافی: که در آن یکی از طرفین به دیگری اضافه می شود و به آن اضافه ی تشبیهی نیز می گویند؛ مانند:

لب لعل. (مشبه + نقش نمای اضافه «کسر» + مشبه به) لب: مشبه - لعل: مشبه به

- اصل تشبیه بالا این گونه بوده است: «لب چون لعل (سنگ قیمتی) سرخ است.»

نور علم. (مشبه به + نقش نمای اضافه «کسر» + مشبه) نور: مشبه به - علم: مشبه

- اصل تشبیه بالا این گونه بوده است: «علم چون نور روشنگر است.»